

**[manuscript]**

[Holtzman Deposit, Box 1, no.5]

---

*[linkermarge verticaal:]* <+ verzoeken onderstreepte woorden te cursiveeren. P. Mondriaan

1

Klein restaurant - Palmzondag. //

Stoeltjes, geel en blauw. Witgedekte tafeltjes - <karafs → karafen> - /  
blauwe siphons - mensen, onder den luifel op 't ter- /  
ras en binnen. De glaswand open : 't kleine restaurant /  
<- houdt> uit zijn grenzen door de zon. Alles <- blijft> binnen de /  
groene heesters in bakken, ook groen. Binnen en buiten /  
<+ bezitters> <- <+ [verwijzings- teken] → [linkermarge: L <- <+ en> sollicitanten <- <+ [verwijzings- teken] → [linkermarge: L <- <+ van of> voor een dag <- en sollicitanten voor> <+(- [xxxxx]) of> een /  
nacht van acht uren, zegt de „Intran,” in m'n han- /  
den. Werkman en intellectueel. Een familie. „ /  
Endimanchée.” Ik denk aan de Provincie en aan /  
„zondag.” Een Parisienne. „Une banane.” „Une cho- /  
pine de rouge.” „Une religieuse.” „Quatre sous de /  
pain.” Minder soort brood en meer geld, <nà → na> den /  
<vrede → oorlog>. Achter de heesters op 't trottoir mensen /  
naar rechts en mensen naar links. Meest naar /  
rechts. „Voici monsieur.” „Merci mademoiselle.” /  
Rechts <- is> de Metro en ook de barrière. De barrière /  
voert naar buiten en de Metro naar binnen. /  
Links is de kerk van Montrouge en <- ook> de stad. /  
Montrouge is nu al lang buiten de barrière. /  
<+ Bing - bang - bing - bang -> De kerk van Montrouge is nog <+ maar> steeds waar /  
zij was. Zwarte silhouetten achter de groene hee- /  
sters. De zon schijnt zoowel op de zwarte mensen - /  
op zondag zwarter dan anders - als op de witte ///

tafeltjes - op zondag witter dan anders. Op werkdag /  
 <- is 't > alles anders, op dit uur. Een uur later : wêer /  
 anders. Geen menschen : de stoeltjes, de tafeltjes, /  
 de <karafs → karafen>, de siphons zijn weer „zichzelf?”. Wie /  
 is zichzelf? Pang! Een glas wijn valt om. Wie /  
 ontvangt alles en blijft onverandert? s'Winters, /  
 't restaurant wêer anders. Het wit met de orna- /  
 menten voor den glaswand verfijnt wat buiten is. /  
 Tnar-uats-eR, reuzenletters op de drie spiegel- /  
 glazen, boven 't wit. De woorden <toonon → tonen> hun in- /  
 houd van buiten: Restaurant. De ornamenten /  
 op 't wit er onder hebben geen gewilden inhoud. /  
 Ze zijn 't geen ze zijn, van binnen en van buiten. /  
 „Une pomme purée.” Een bedelaar. Die is /  
dâns la purée. „Un mendiant.” Beter een men- /  
 diant te eten dan er een te zijn. Union cen - /  
trale - een poort - des C.<sup>des</sup> marques. De groote /  
 poort van de usine tegenover me is op Zondag /  
 gesloten. Wie is „open” op zondag? <- De groene> /  
 Een vrouwelijke tramconducteur. De groene /  
 heesters laten een doortocht. Twee militairen. /  
 Alles heeft zijn „sfeer.” Restaurant, dingen /  
 en menschen. 't Een is ten koste van 't ander. /  
 „Dix sous la botte, pas chère!” Bloemen /  
 op de karretjes, tègen 't trottoir. Karretjes met ///

3.

appelen. Karretjes met sinaasappelen. Karretjes al- /  
door. „Caisse.” De „caisse” marcheert nog - dank /  
zij ’t papier. Hoofden en hoeden boven de groene /  
heesters. De heesters op normale menschoogte. /  
Wat is normaal ? „Un beaftick aux pommes.” /  
Wie is normaal ? De Franschen zijn niet groot : /  
in Engeland zouden de heesters weer hooger moeten /  
zijn. Die soldaat er boven uit, die dame ook /  
en ook die geestelijke. Een mannetje met een /  
stijve voet naast me. Die voet is abnormal. /  
Tusschen ’t normale ’t abnormale. Wat is ab- /  
normaal ? Een juffrouw met een punthoed- /  
je. Die is alleen ⟨hier → „hier”⟩ abnormal. De massa /  
beslist. Toch kan hij die langer is mèer zien. /  
Een auto naar links, een kindewagentje naar /  
rechts. Beide bereiken hun doel. De groene /  
heesters in de bakken : nòch naar links, nòch /  
naar rechts op Palmzondag. ⟨- Ze groeien⟩ Recht /  
naar boven. De groene fusains zijn geen ra- /  
meaux. De menschen dragen van daag de  
buis als rameaux. De buis ⟨- zijn⟩ ⟨+ L [verwijzingsteken] → [linkermarge: L ⟨+ worden⟩ door de /  
kerk gewijd. De fusains : aan welke wijding /  
danken zij hun wijding ? Re-re-re-re-h- /  
toe-oh ! Er is een bizondere wijding binnen /  
dit groen in de bakken. ⟨De → Deze⟩ stoeltjes, deze ///

tafeltjes, deze gerechten, deze mensen – wie /  
 wijdt ze ! Drie mensen met palmpjes. Daar /  
 bij de bloemenvrouw ook palmpjes. Een weduwe, /  
 een kind, een gedecoreerde soldaat, met palmp- /  
 jes. Wat bracht <den → dezen> soldaat de palm ? Een /  
 dichter zonder palm. Twee dames met palmpjes <– ,> /  
 en parasols. De mensen beschermen <– graag> /  
 zich graag. Twee, drie, vier jonge meisjes met /  
 palmpjes. De duif uit de ark droeg ook een /  
 groen takje. „Merci madame.” L’addition /  
 s’il vous plait. Montrouge - Gare de l’est - /  
Gare de l’est - Montrouge in rood op geel. /  
 <– Een> Komen en gaan. Eb en vloed. De trams <– vol> /  
 zien er beide eender uit, maar hun inhoud /  
 is anders. Een kind spelt buiten : A-lec-san- /  
 dre. Ik zie, van binnen : erdnaxela, op den /  
 rand van den luifel, tegen ’t licht. Toch geen /  
 Hebreeuwsch. Alexandre, in omgekeerde rich- /  
 ting. ’t Woord verandert en niet alle letters blij- /  
 ven ’t zelfde – Wie is ’t zelfde, van buiten en van /  
 binnen ? En toch blijven alle letters dezelfde /  
 dingen : binnen en buiten is één. Het uiter- /  
 lijke blijft toch het innerlijke. De buiten- /  
 kant is uit de binnenkant en de binnenkant /  
 is uit de buitenkant op te maken. Maar de ///

buitenkant schijnt eerder begrepen te worden. /  
 „Une orange.” Van buiten en van binnen oranje. /  
 't Oranje van buiten is anders dan 't oranje van /  
 binnen. „Un petit(- e) suisse.” Die is van buiten /  
 en van binnen eender wit. „Voilà, monsieur.” /  
 Oranje op 't witte bord op 't witte servet. Puurheid /  
 door één kleur en puurheid door volledigheid van /  
 kleuren. Puurheid door terugkaatsen en puurheid /  
 door absorberen. Wie absorbeert puur en kaatst /  
puur terug? De sinaasappel een feest in de zon. /  
 Toch is men dikwijls bang voor pure kleur. Witte /  
 enveloppe op 't witte servet. 10 ct<sup>s</sup>. Een doof- /  
 stomme binnen 't groen. Rose papiertje : /  
Horoscope. Re-re-re-re-h-h- Montrouge - /  
St. Augustin in rood op geel. De doofstomme /  
 hoort geen geluiden van buiten. Hoort hij van /  
 binnen? „Du pain, s'il vous plait.” „Merci /  
 madame.” Al die mensen spreken. Zij hoo- /  
 ren geluiden van buiten – spreken ze daarom? /  
 De doofstomme ziet wèl. Ziet hij meer? Rho- /  
 ach-hoe !! Die auto ziet hij niet. „Qu'est /  
 ce que vous prenez, madame?” De fille /  
de salle is niet doofstom. De sinaasappel /  
 was doofstom. Wie „spreekt” meer? Mijn /  
 boeuf Bourguignon was ook doofstom. Toch ///

„sprak” ook die. Weer anders. De sinaasappel /  
 <is → was> oranje en de boeuf was bruin. Omgekeerd, /  
 zouden beide me niet gesmaakt hebben. „Une /  
 blanquette de veau !” Elk ding naar zijn aard. /  
 Alle dingen zijn goed als ze goed zijn in hun soort. /  
 Elk soort is goed als „’t soort” goed is. Toch is elk /  
 ding en elke soort voor verbetering vatbaar - maar /  
 treedt ’t dan niet uit „zijn soort” ? De boeuf /  
 was een „boeuf” en de sinaasappel was een „ /  
 sinaasappel” – Wie is inderdaad zoals hij heet ? /  
 De sinaasappel is niet goed voor zij heelemaal /  
 <– rijp op> rijp, de boeuf voor hij toebereid is. /  
 Wanneer zijn wij heelemaal rijp en bereid ? /  
 Een boeuf is een boeuf en een sinaasappel is /  
 een sinaasappel. Een gastronom is een <– gats> /  
 gastronom, ook in de kerk van Montrouge. /  
 Toch is een zakenman dikwijls weinig zaken- /  
 man en een artiest dikwijls weinig artiest. Een /  
 man is dikwijls een vrouw en een vrouw dikwijls /  
 geen vrouw. „Un boeuf gros sel.” „Une pom- /  
 me dessert.” ’t Grove en ’t fijne. Beide is noo- /  
 dig. Kan ’t een ’t ander vervangen ? Beide kost /  
 geld : beide heeft waarde. „Elle n’est pas /  
 très bonne,” die appel heeft niet veel waarde /  
 en kost toch geld. „Deux cafés, deux!” Ik ///

zie weer 't rosé papiertje. Horoscope . . . een /  
 erfenis, maar de horoscope is aan een vrouw /  
 gericht, niet aan mij. Een auto. Een zondag- /  
 sche hoed waait af. Ik voel de wind langs 't glazen /  
 scherm, achter me. De zon schijnt en de wind is /  
 koud. Het goede en het kwade, tegelijk. De zon schijnt /  
 op de bloemenkarretjes, op de oranges, op de /  
 avenue. Een affiche aan de overkant : Fa- /  
brique de Sommiers. Die fabriek is noodig, /  
 zoals 't restaurant noodig is. Achter me, door /  
 't glas, een stuk van de fortifications - met /  
 affiches er voor. Achter de fortifications /  
 slapen (- de) apachen, in 't veld. Toch is de stad /  
 daar niet uit. Apache, stad, politie: 't een /  
 is er door 't ander. De avenue loopt door, /  
 buiten de barrière. S'Nachts geen mensen- /  
 beweeg in massa : toch leeft <+  $\lfloor$  [verwijzingsteken]  $\rightarrow$  [linkermarge:  $\lfloor$  <+ ook dàn> de avenue. Op /  
 de tramrails loopt een trein : voor proviand. /  
 Zonder proviand geen stad, geen restaurant. /  
 Tusschen alles verband. Toch is 't verband tus- /  
 schen tang en varken ver te zoeken. „Un ca- /  
 fé vieux marc.” Die werkman permiteert /  
 zich geen luxe : alle <- alcohol> <+  $\lfloor$  [verwijzingsteken]  $\rightarrow$  [linkermarge:  $\lfloor$  <+ likeur> heft de wijn op. /  
 Dat meisje doet water in haar wijn. Die /  
 meneer doet geen water in zijn wijn en neemt ///

toch geen li(-qu)eur <+ [verwijzingssteken] → [linkermarge: ] <+ k>. In de pharmacie is nog /  
charbon naftalé granulé en vin de Pepsine /  
Byla. Tegen alles is een middel, voor elk mid- /  
del een kwaal. Ook een karnemelkdiët restau- /  
reert de maag. Waar niets is, verliest de keizer /  
zijn recht. <- P In><+ [verwijzingssteken] → [linkermarge: ] <+ : in> Parijs is geen karnemelk. Dix /  
sous la botte. Die bloemenverkoopster schenkt /  
water niet bij haar wijn maar op haar bloemen- /  
in-de-zon. De bloemen komen van buiten /  
Parijs en zij ook. Ook 't vrouwtje met de /  
coeurs à la crème. Dat déjeuneert en doet za- /  
ken met 't restaurant. Een coeur à la crème: /  
een hart van karnemelk in melk. Wit in /  
wit en toch niet 't zelfde. Tòch karnemelk /  
in Parijs ! In anderen vorm vindt men overal /  
't zelfde. Veel coeurs à la crème vervangen /  
De li(-qu)eurs <+ [verwijzingssteken] → [linkermarge: ] <+ k> en de medicijnen. De li(-qu)eurs ¬  
<+ [verwijzingssteken] → [linkermarge: ] <+ k> /  
en de medicijnen vervangen weer veel „har- /  
ten.” „Je vous donne mon coeur.” – Zij heeft /  
er verscheidene, la bonne femme. „Ma fille” <+ ↓ [verwijzingssteken] → [linkermarge: ↓ <+ . . . . . > ¬  
Indertijd had ze maar één hart. /  
Die twee daar eten samen één coeur à la /  
crème. Die <petit trottin → petit trottin> heeft <een → twee> coeurs /  
à la crème. Die vreemdeling <+ daar> eet <+(-alleen) zijn> <- geen> coeur /  
à la crème <+ alleen>. Een soldaat. Heeft hij een /  
coeur à la crème ? Een coeur à la crème /  
is week maar ook blank. „Vous avez /  
terminé, monsieur ?

Paris - 12 Avril '20. Piet Mondriaan.